

УДК 343.98:343.132.12:343.71:351.746.2

DOI: 10.37025/1992-4437/2025-43-1-47

М. В. Кобець,

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

та національної безпеки,

Національна академія внутрішніх справ

пл. Солом'янська, 1, м. Київ, 03035, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2233-0946>

email: mv.kobets@ukr.net

ХІМІЧНІ ПАСТКИ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ КРАДІЖОК

Анотація. У процесі дослідження порушено проблематику з документування такої категорії кримінальних правопорушень проти власності, як крадіжки на об'єктах зберігання товарно-матеріальних цінностей за допомогою спеціальних хімічних речовин і висвітлено теоретико-прикладні підходи до правового забезпечення дій працівників підрозділів карного розшуку та дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) із виявлення та профілактики крадіжок матеріальних цінностей за допомогою хімічних пасток, що й визначає мету статті. Методологічне підґрунтя дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема діалектичний, системний аналіз, синтез, статистичний, термінологічний, моделювання, теоретичне узагальнення. Наукова новизна здобутих результатів полягає в конкретизуванні визначення поняття хімічної пастки. Крім того, розроблено послідовність дій працівників підрозділів карного розшуку та дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) із виявлення та профілактики кримінальних правопорушень, як-от крадіжки, і порядок оформлення результату спрацювання хімічної пастки на місці кримінального правопорушення. Висвітлено питання застосування в хімічних пастках певних видів спеціальних хімічних речовин та їх подальше дослідження. Для ефективного розв'язання проблемних питань із документування крадіжок матеріальних цінностей запропоновано розробити відомчий нормативно-правовий акт у вигляді інструкції з порядку застосування хімічних пасток відповідними працівниками поліції. Практична значущість дослідження полягає в розробленні послідовності застосування засобу для документування кримінальних правопорушень проти власності і процесуального порядку оформлення результату спрацювання хімічної пастки на місці кримінального правопорушення.

Ключові слова: документування кримінальних правопорушень проти власності; спеціальні хімічні речовини; барвні речовини; засоби блокування об'єкта зберігання матеріальних цінностей; оперативно-розшукова діяльність.

Вступ

Серед кримінальних правопорушень проти власності (так званих майнових злочинів) найпоширеніші та небезпечні крадіжки, що посягають на державне й особисте (приватне) майно громадян (Reznichenko, & Matviienko, 2020; Babenko, & Palii, 2023; Kompliektova, 2024).

Під крадіжкою законодавець (Verkhovna Rada Ukraine [VRU], 2001, Kvitin 05, *Kryminalnyi kodeks*, st. 185) розуміє таємне викрадення чужого – державного й особистого (приватного) – майна. Водночас це поняття дещо розширено (Verkhovnyi Sud Ukraine [VSU], 2009, Lystopad 06, *Pro sudovu praktyku*, р. 3) і витлумачується як викрадення, вчиняючи яке винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілого чи інших осіб. Крадіжку серед інших видів викрадення вирізняє саме таємність вчинення протиправного діяння щодо людини. Це головна ознака такого кримінального правопорушення, і полягає вона в тому, що особа, яка його вчиняє, заздалегідь знає та усвідомлює

свої дії. До того ж крадіжку вважають (VSU, 2009, Lystopad 06, *Pro sudovu praktyku*, р. 4) закінченою з моменту, коли винна особа вилучила майно і мала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним, тобто заховати, передати іншим особам, вжити за призначенням тощо.

Сьогодні питання протидії кримінальним правопорушенням проти власності, як-от крадіжки, ґрунтовно вивчають вітчизняні та зарубіжні науковці і практики, розглядаючи різні їх аспекти, серед них: запобігання крадіжкам (Reznichenko, & Matviienko, 2020), а також умови, що сприяють майновим злочинам (Mayer, 2021), зокрема з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (Panova, 2019), культурних цінностей із культової споруди (Husiev, 2024), вогнепальної зброї (Testa et al., 2024); майнові злочини під час пандемії COVID-19 (Paramasivan et al., 2022); дослідження особливостей соціально-правової та віктимологічної характеристики крадіжки (Babenko, & Palii, 2023); проблеми кримінально-правової

© М. В. Кобець, 2025

характеристики крадіжок (Kompliektova, 2024); причинно-наслідковий вплив малого бізнесу на вуличні крадіжки (Zhang et al., 2024) та ін.

Поняття «крадіжка» охоплює значне коло кримінальних правопорушень, що відрізняються предметом посягання, способом вчинення і приховування, місцем реалізації протиправного задуму. З огляду на це виокремлюють: крадіжки з квартир, будинків, приміщень крамниць, кіосків, складів, готелів, санаторіїв, гардеробів, гуртожитків, дач тощо; матеріальних цінностей із промислових підприємств, підприємств агропромислового комплексу, комунального господарства і будівельних майданчиків, а також вантажів на залізничному, річковому, морському і повітряному транспорті; особистих речей громадян на вокзалах, із купе поїздів тощо; кишенькові крадіжки (у громадських місцях, транспорті); крадіжки транспортних засобів (автомобілів, мотоциклів, мопедів тощо).

За даними Офісу Генерального прокурора, у період 2020–2024 рр. зареєстровано в Єдиному реєстрі досудового розслідування та вручено повідомлення про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень проти власності, а саме крадіжки за ст. 185 КК України: стосовно державної власності – 847 кримінальних проваджень (2020 р.), 930 (2021 р.), 435 (2022 р.), 546 (2023 р.), 395 (2024 р.); приватної власності, відповідно, – 53 463, 52 920, 31 730, 42 071, 30 935; з квартир – 3381, 3382, 2066, 2755, 1590; дач – 1151, 1054, 444, 628, 310; автомобілів – 2499, 2640, 1048, 1543, 827; зі складів, баз, магазинів та інших торговельних точок – 12 493, 11 674, 9022, 14 539, 10 184; кишенькові – 1388, 1173, 583, 1069, 593 (Ofis Heneralnoho prokurora, n.d.). А втім, у реаліях сьогодення наведена статистика попри тенденцію до деякого зменшення кількості крадіжок засвідчує актуальність і важливість висвітлення окресленої проблематики.

Для документування крадіжок зазвичай використовують фото- і відеопастки, GPS-трекери (габаритних речей), телекамери нагляду, метод OSINT (e.g., Chainey, & Alonso Berbotto, 2021) тощо. Але, послуговуючись ними, працівники поліції постають перед певними правовими, організаційними та процесуальними складнощами як за строками прийняття рішення на їх застосування (погодження, ухвалення), так і щодо реалізації отриманої інформації. З огляду на зазначене убачається доцільним з-поміж багатьох засобів протидії крадіжкам матеріальних цінностей використовувати так звані хімічні пастки, тобто засоби блокування об'єктів зберігання матеріальних цінностей за допомогою спеціальних хімічних речовин. Хімічні пастки порівняно з іншими засобами документування крадіжок мають суттєві

переваги. По-перше, їх застосування не потребує дозволів (ухвали) слідчого судді. По-друге, вони прості у виготовленні та застосуванні. По-третє, вирізняються дешевизною. По-четверте, їх не потрібно ставити на баланс підрозділу. По-п'яте, результат застосування хімічної пастки може бути прямим доказом, тобто здобутий результат не потрібно якось, так би мовити, легалізовувати.

Зважаючи на значний досвід роботи в правоохоронній системі, наголосимо, що цей засіб протидії крадіжкам часто використовують у країнах пострадянського простору, в європейських трохи менше, що зумовлено кількістю таких видів злочинів. А втім, практика зарубіжних країн засвідчує його значну ефективність. Натомість в Україні цей засіб документування крадіжок практично не застосовують. Це, імовірно, пов'язано з тим, як підтверджують результати спілкування (опитування) з практичними працівниками (період 2020–2024 рр., загалом опитано майже 900 осіб) під час занять із курсу підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників підрозділів карного розшуку в Національній академії внутрішніх справ, що немає методики застосування таких засобів. Крім того, втрачено деякі способи та методи документування кримінальних правопорушень, оскільки новому поколінню правоохоронців не передавалися знання, досвід, і тому нинішнім працівникам бракує знань із застосування хімічних пасток для виявлення та профілактики крадіжок. До того ж у сучасних вітчизняних наукових виданнях недостатньо інформації про цей засіб документування майнових крадіжок.

Проблематику застосування спеціальних хімічних речовин, зокрема хімічних пасток під час виявлення та профілактики кримінальних правопорушень оперативно-розшуковими заходами, засобами та методами свого часу вивчали науковці та практики, серед них П. П. Артеменко, Ю. В. Єднерал, О. В. Золотар, М. А. Коровін (e.g., Edneral, & Izotov, 1987; Korovin, 2002; Artemenko, 2003; Artemenko et al., 2007).

Отже, питання відродження такого засобу (як методу) протидії крадіжкам матеріальних цінностей, а саме хімічні пастки, набувають актуальності.

Мета статті полягає у висвітленні теоретико-прикладних підходів до правового забезпечення дій працівників підрозділів карного розшуку та дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) із виявлення та профілактики майнових злочинів за допомогою спеціальних хімічних речовин. Для досягнення цієї мети потрібно вирішити такі завдання: конкретизувати дефініцію поняття хімічної пастки, що застосовують як засіб виявлення та профілактики крадіжок матеріальних цінностей; визначити особливості дій

працівників підрозділів карного розшуку з виявлення крадіжок матеріальних цінностей, що готуються, дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) під час профілактики вчинення крадіжок на об'єктах розміщення товарно-матеріальних цінностей; запропонувати порядок організаційних дій на місці вчинення крадіжки та процесуального оформлення результатів справцювання хімічної пастки; надати відповідні науково-методичні рекомендації в контексті цього дослідження.

Матеріали та методи

У процесі дослідження проблематики документування такої категорії кримінальних правопорушень проти власності, як крадіжки на об'єктах зберігання товарно-матеріальних цінностей за допомогою спеціальних хімічних речовин використано методологічний інструментарій. Поєднання загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання використано для досягнення поставленої мети цього наукового доробку. Основоположну засаду методології публікації становить діалектичний підхід, який дає змогу обґрунтувати об'єктивність в оцінюванні дійсності. У цьому контексті застосовано діалектичний метод для поглиблення розгляду понятійного апарату аналізування проблематики захисту матеріальних цінностей від крадіжок і документального оформлення на місці події результатів застосування засобів блокування матеріальних об'єктів, використовуючи хімічні пастки та напрями вирішення відповідних питань. До того ж застосовано систему методів наукового пізнання. Формально-логічний (абстрагування, логіки, індукції, дедукції, синтез) використано для з'ясування змісту розглядуваних питань, а саме для побудови порядку документування крадіжки за допомогою хімічної пастки, зважаючи на направлення здобутих результатів на експертне дослідження. За допомогою термінологічного методу, з огляду на нормативну наукову лексику, що сприятиме нормалізації, стандартизації, упорядкуванню національної термінології, досліджено поняття «барвні речовини». Статистичний – під час вивчення даних щодо зареєстрованих кримінальних правопорушень проти власності за ст. 185 КК України за 2020–2024 рр. Соціологічний – у процесі спілкування (опитування) з практичними працівниками щодо застосування ними хімічних пасток під час занять із курсу підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників підрозділів карного розшуку в Національній академії внутрішніх справ (період 2020–2024 рр., загалом опитано майже 900 осіб). За допомогою методу моделювання розроблено впровадження в практику послідовності

дій працівників підрозділів карного розшуку та дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) із документування крадіжок матеріальних цінностей. Метод узагальнення застосовано для формулювання висновків.

Результати й обговорення

Для захисту об'єктів, у яких розміщено товарно-матеріальні цінності, від кримінально протиправного посягання – крадіжки в місцях імовірного проникнення особи, що вчиняє кримінальне правопорушення, встановлюють хімічні пастки, що сприяють потраплянню спеціальних хімічних речовин (зокрема барвних), якими вони спорядженні, на відкриті місця тіла, на одяг із подальшим утворенням яскравих, важко змивних кольорових плям. Це дає змогу полегшити розшук і затримання осіб, які вчиняють кримінальне правопорушення, по гарячих слідах. Таке штучне створення зазначених умов називають блокуванням об'єкта так званими хімічними пастками.

Науковці (Shepitko et al., 2019, s. 58) хімічні пастки розглядають як технічні засоби профілактики в розділі криміналістичної техніки. Але така позиція дискусійна, оскільки, наголошують (Bernaz et al., 2011, s. 118), криміналістична техніка, у традиційному розумінні, є сукупністю технічних приладів, пристроїв і матеріалів, використовуваних для виявлення, фіксації та дослідження джерел криміналістичної інформації. Іншими словами, це науково-технічні засоби, за допомогою яких здійснюють виявлення, фіксування, оброблення та подальше дослідження криміналістично значущої інформації під час досудового розслідування чи огляду місця події. Загалом технічні засоби профілактики застосовують працівники, які не є учасниками кримінального провадження, зокрема працівники патрульної поліції, поліції охорони, дільничні офіцери поліції тощо. У цьому контексті слід зазначити, що хімічні пастки застосовують працівники підрозділів карного розшуку до початку кримінального провадження, тобто для документування крадіжок матеріальних цінностей, що плануються, але які ще за фактом не вчинилися. Убачається, профілактична діяльність, оперативно-розшукова діяльність і процесуальна діяльність це різні види діяльності, що здійснюються самостійно, проте є ситуативні моменти, коли вони взаємодіють між собою (Lachacz, 2009; Galikhanov et al., 2024). А втім, технічне забезпечення кожної діяльності як самостійної передбачає застосування певних (що вирізняють таку діяльність) науково-технічних засобів. Тому віднесення технічних засобів профілактики, зокрема хімічних пасток, до криміналістики не зовсім вдале.

Приміром, європейські колеги (e.g., Lachacz, 2009), які детективну діяльність розглядають із позиції криміналістики, хімічні пастки називають криміналістичними маркувальними.

З огляду на призначення, принцип дії хімічними пастками можна вважати різноманітні пристосування чи спеціально виготовлені пристрої, закамфльовані під різні предмети, оброблені (споряджені) спеціальною хімічною речовиною, що в разі контакту особи з ними переносять ці речовини на її тіло, одяг.

Сутність дії хімічних пасток полягає в тому, що спеціальні хімічні речовини, якими їх споряджають, коли потрапляють на тіло людини та її одяг, викликають появу яскраво забарвлених, важко змивних і легко помітних слідів, і це сприяє ідентифікації особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, її затриманню (див. рис. 1).

Рис. 1

Рука, забарвлена в момент фізичного контакту з хімічною пасткою (Laboratoriia prykladnoi khimii, n.d.)

Розрізняють хімічні пастки активного (слідоутворення внаслідок викидання хімічної речовини на особу різними викидними елементами) і пасивного (слідоутворення за прямої контактної взаємодії) типу (Kobets et al., 2013, s. 96). У хімічних пастках активного типу зазвичай використовують викидні елементи або типові модулі, зокрема механічний викидач на зразок «БС» (рис. 2) чи піротехнічний розпилювач на зразок «РП-1» (рис. 3). Інколи до споряджених хімічних пасток активного типу додатково встановлюють радіопередавальний пристрій, який подає на портативну радіостанцію чи пульт охорони об'єкта радіосигнал про спрацювання відповідної хімічної пастки. У зарубіжній практиці застосовують хімічні уловлювачі, вбудовані в банкомати (Schmidt et al., 2015; Correa et al., 2016). Такий метод захисту банкоматів від пограбування, а також контейнерів для перенесення (перевезення) грошей використовують і в Україні, проте для їх маркування застосовують барвники з іншим хімічним складом. Ці пристрої в разі спроби злочину або викрадення банкомата чи контейнера викидають барвник, який важко змити.

Суб'єктами застосування хімічних пасток у діяльності поліції на різних етапах провадження можна вважати:

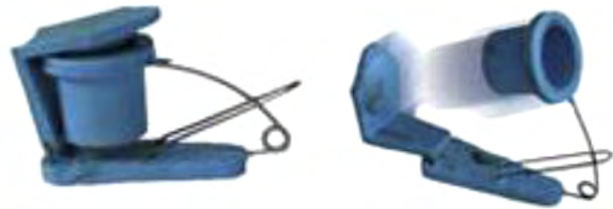

Рис. 2

Механічний викидач «БС»
(Laboratoriia prykladnoi khimii, n.d.)

Рис. 3

Піротехнічний розпилювач «РП-1»
(Laboratoriia prykladnoi khimii, n.d.)

слідчі, за кримінальним провадженням (VRU, 2012, Kvitén 13, *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks*, st. 40), або за їх дорученням оперативні (st. 41) підрозділи;

працівників оперативних підрозділів, за оперативно-розшуковою справою, зазвичай працівників підрозділів карного розшуку (Natsionalna politsiia Ukrainy, 2015, Lystopad 14, *Pro zatverdzhennia Polozhennia*);

дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад), з метою профілактики таких кримінальних правопорушень, як крадіжка, розбій тощо на дільниці безпосереднього обслуговування (Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy [MVSU], 2017, Lypen 28, *Pro zatverdzhennia Instruksii*);

спеціалістів, інспекторів-криміналістів, техніків-криміналістів органу досудового розслідування, для нанесення спеціальними хімічними речовинами позначок чи спорядження хімічної пастки (MVSU, 2015, Lystopad 03, *Pro zatverdzhennia Instruksii*; MVSU, 2017, Sichen 31, *Pro zatverdzhennia polozhen*).

Хімічні пастки слідчі самостійно не застосовують, але часто з ними мають справу під час розслідування крадіжок із торговельних точок, підсобних і складських приміщень, аптек, зі службових кабінетів в установах тощо. У разі спроби несанкціоновано розкрити або взяти споряджений хімічними речовинами заготовлений предмет, ці речовини викидаються через викидні елементи (модулі) на правопорушника, рясно його фарбуючи. Специфічна властивість барвника проникати в пори тіла або структуру одягу та взуття дає змогу розпізнати порушника протягом тривалого часу. Навіть якщо видимі сліди барвника змити, вони яскраво виявлятимуться в ультрафіолетових променях.

У цьому контексті слід зазначити, що застосовувати хімічні речовини, які можуть завдати шкоди здоров'ю людей і навколишньому середовищу, забороняється (VRU, 1992, Liutyi 18, *Pro operativno-rozshukovu diialnist*, st. 9, ch. 16). Тому в хімічних пастках найчастіше використовують такі спеціальні хімічні речовини, які офіційно пройшли сертифікацію на безпечність і дозволені до їх використання. Це такий клас спеціальних хімічних речовин, як барвні – хімічні речовини, які, потрапляючи на поверхню тіла людини (руки, обличчя), її одяг, стійко забарвлюють їх в яскравий колір. Забарвлювання відбувається за взаємодії з вологою або якщо речовина потрапила на одяг чи потожирові виділення людини, наприклад на руки, обличчя. Вступаючи у взаємодію з вологою чи потожировими виділеннями, частинки речовини розчиняються й утворюють добре видиме яскраве пляму. До барвних, які прийняті до експлуатації в підрозділах поліції, належать «Родамін С», «Родамін 4С», «Родамін Ж», «Хризойдин», «Металеновий блакитний» (метиленаблау), «Сафранін Т», «Азур 1» (метиленазур), «Основний яскраво-зелений» тощо. Ці речовини безпечні, оскільки входять до складу харчових барвників. Інколи для їх підсилення додають люмінуючі речовини. Барвні речовини, допущені до експлуатації в підрозділах поліції, поширено використовують у промисловості. Тому, зазвичай, хімічну пастку споряджають одночасно кількома барвними речовинами, тобто такою сумішшю, яку в промисловості на певній території обслуговування територіального органу не використовують, що важливо надалі, коли ідентифікують речовини.

Фахівці, класифікуючи спеціальні хімічні речовини, які застосовують працівники поліції, послуговуються терміном «забарвлюючі» (Nikitina-Dudikova, & Nikitina, 2024, s. 116), під якими розуміють хімічні речовини, що забезпечують стійке забарвлення (барвники на зразок родамінів, брильянтового зеленого («зеленки»), хризойдину, метиленового блакитного, фуксину та ін.) або «фарбуючі» (Artemenko et al., 2007, s. 92) чи «барвники» (Kobets et al., 2013, s. 94). А втім, мовознавці-термінологи, що брали участь у складанні полінаукового словника взаємопов'язаних терміносистем (зокрема, соціології, юриспруденції, філософії, різних галузей мистецтв, біології, хімії, техніки, фізики та споріднених з ними галузевих наук), словника, зорієнтованого на нормативну наукову лексику, що сприяє нормалізації, стандартизації, упорядкуванню національної термінології, пропонують застосовувати термін (рос. красящие вещества) – «барвні (красильні) речовини» (Andersh et al., 1994, s. 66); «барвні речовини» (Vasser et al., 1996, s. 89) або

«барвники» (Heichenko et al., 1998, s. 76). Послугуються таким терміном і розробники стандартів (e.g., Derzhavne pidpriemstvo «Ukrainskyi naukovo-doslidnyi i navchalnyi tsentr, 2019; Vidkryte aktsionerne tovarystvo «Spektr», 2000). Тому, убачається, класифікуючи спеціальні хімічні речовини, які застосовують працівники поліції, варто послуговуватися терміном «барвні речовини».

Розгляньмо застосування хімічних пасток під час здійснення заходів щодо виявлення крадіжки за оперативно-розшуковою справою.

Отже, якщо надійшла оперативна інформація про крадіжку, що готується, або вчинювані латентні крадіжки на складах, у службових приміщеннях тощо, або за дорученням слідчого в кримінальному провадженні установа пасток на об'єкті зберігання товарно-матеріальних цінностей здійснює працівник підрозділу карного розшуку, за потребою, спільно з дільничним офіцером поліції (поліцейським офіцером громад), на території якого розташовано цей об'єкт. Підставою для здійснення оперативно-розшукової діяльності в такому разі є наявність достатньої інформації, отриманої в установленому законом порядку, яка потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про кримінальні правопорушення, що готуються (VRU, 1992, Liutyi 18, *Pro operativno-rozshukovu diialnist*, st. 6, ch. 1, p. 1).

Установлюють хімічну пастку на об'єкті за домовленістю з його власником, з відома та в присутності матеріально відповідальної особи, яка несе відповідальність за зберігання чи використання товарно-матеріальних цінностей.

Працівник поліції складає акт, у якому зазначає: дату встановлення; назву об'єкта; хто здійснював установа (прізвище, ім'я по батькові працівника поліції, його посада); у чийй присутності (прізвище, ім'я по батькові матеріально відповідальної особи об'єкта встановлення) здійснено блокування на об'єкті (найменування об'єкта); дані про хімічну пастку (зовнішній вигляд, хімічна речовина, якою споряджено пастку, місце встановлення); підпис працівника оперативного підрозділу, інспектора-криміналіста, який допомагав спорядити та встановити хімічну пастку, та матеріально відповідальної особи цього об'єкта. До акта додають в опечатаному конверті зразок застосованої в пастці хімічної речовини, яка має зберігатися в черговій частині територіального підрозділу поліції.

Інструктаж матеріально відповідальних працівників відповідного об'єкта проводять для навчання правил поведінки зі встановленими пастками, а також для роз'яснення заходів, яких потрібно вжити в разі появи осіб зі слідами забарвлення на тілі чи одязі. Після інструктажу

працівники заблокованого хімічною пасткою об'єкта розписуються в акті про встановлення цієї пастки, підтверджуючи цим, що вони ознайомлені з правилами поводження з останньою.

Предмети, які слугують прикриттям для хімічних пасток, підбирають, зважаючи на конкретну обстановку на об'єкті, типову поведінку й особливості різних категорій осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, і надають їм природного і водночас привабливого вигляду.

Кожна пастка має бути: надійною та ефективною, тобто гарантувати інтенсивне забарвлення особи, яка вчиняє кримінальне правопорушення; безпечною для людини і нешкідливою для навколишнього середовища (матеріальних цінностей); довговічною; простою у виготовленні і зручною в експлуатації.

Дільничні офіцери поліції (поліцейські офіцери громад) застосовують хімічні пастки з профілактичною метою, щоб запобігти ймовірній крадіжці об'єкта посягання товарно-матеріальних цінностей на території обслуговування. Це можуть бути, наприклад, ювелірні магазини, банківські установи, а також трансформаторні будки, релейні шафи тощо, обладнання яких містить кольорові метали, та ін. Процедура встановлення на об'єкті хімічної пастки та її оформлення аналогічна, що й за дій працівника оперативного підрозділу.

У разі застосування хімічної пастки під час виявлення слідів її спрацювання або відсутності хімічної пастки керівник слідчо-оперативної групи доповідає черговому, який орієнтує всі наряди на виявлення та розшук осіб, які мають певні зовнішні ознаки забарвлення.

Уповноважена службова особа відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України затримує особу, на якій виявлено яскраві плями хімічної речовини, що використовувалась у хімічній пастці.

Слідчий згідно зі ст. 241 КПК України здійснює освідування затриманої особи для виявлення на її тілі, одязі, у якому вона перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення, у нашому випадку слідів спрацювання хімічної пастки. Про проведення освідування складають протокол, копію якого надають особі, освідування якої здійснювалося. У разі необхідності освідування здійснюють за участю спеціаліста. Керуючись нормами ст. 245 КПК України, відбирають біологічні зразки: з тіла та одягу особи вилучають (змивають) виявлені плями речовини для порівняльного дослідження з відповідною речовиною, якою була споряджена хімічна пастка (її контрольний зразок зберігається в конверті в черговій частині). Ці дії здійснюють у присутності понятих. Вилучену речовину зазвичай із постано-

вою про проведення експертизи надсилають до експертної установи. Експертизу спеціальних хімічних речовин здійснюють у межах експертизи матеріалів, речовин та виробів за експертною спеціальністю 8.14 «Дослідження спеціальних хімічних речовин» (Sluzhba bezpeky Ukrainy. Tsentralne upravlinnia, 2014, Hruden 24, *Pro zatverdzhennia Polozhennia*, dodatok 4; MVSU, 2020, Veresen 21, *Pro zatverdzhennia Polozhennia*, dodatok 2).

За результатами огляду місця події (відповідного оперативного заходу), пов'язаного із застосуванням спеціальних хімічних речовин, працівник підрозділу карного розшуку (слідчий) у присутності понятих складає протокол виявлення речових доказів. До цього протоколу додають зразки позначених предметів і відповідну хімічну пастку.

Щоб уникнути процесуальних порушень, коли призначають судову експертизу, необхідно, радять практики (*Ekspertyza spetsialnykh khimichnykh rechovyn*, n.d.), правильно вилучити речові докази та надіслати їх на дослідження. Наприклад, для вилучення спеціальних хімічних речовин ділянку рук чи тіла підозрюваного зі слідами забарвлення протирають зволоженим водою марлевым тампоном зі спиртом, після просочування тампон пакують у паперовий конверт чи пакет. Кожний предмет одягу підозрюваного, взуття вилучають окремо один від одного, упаковують і надсилають для експертизи. Сліди нашарувань спеціальних хімічних речовин (місця, де є люмінесценція, забарвлення) варто обшити відрізом білої тканини для збереження спеціальних хімічних речовин під час транспортування. Надсилаючи для дослідження використовувану спеціальну хімічну речовину, у жодному разі не можна зазначати її вид, хімічний склад, властивості, оскільки така інформація є службовою.

До типових, що пропонують для вирішення експерту під час виконання експертизи спеціальних хімічних речовин, належать такі запитання:

Чи є на предметах одягу, взутті (перераховують предмети), вилучених у затриманої особи, нашарування спеціальної хімічної речовини?

Чи є на тампонах, якими робили змиви з рук затриманої особи, нашарування спеціальної хімічної речовини?

Якщо є сліди спеціальної хімічної речовини, чи має вона спільну родову (групову) належність зі зразком спеціальної хімічної речовини, наданої для експертизи?

Яка локалізація спеціальної хімічної речовини на одязі затриманої особи?

Далі експерт готує висновок, який є джерелом доказів у кримінальному провадженні, що затримана особа в момент крадіжки перебувала на цьому об'єкті і торкалась відповідних предметів.

Отже, на часі розроблення інструкції з порядку застосування хімічних пасток відповідними працівниками поліції, у якій варто передбачити організаційні особливості застосування хімічної пастки працівниками підрозділу карного розшуку під час виявлення крадіжок матеріальних цінностей, що готуються, а також дій дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) із профілактики кримінальних правопорушень на об'єктах зберігання товарно-матеріальних цінностей, а також процес документування та оформлення здобутих результатів.

Висновки

Конкретизовано поняття хімічних пасток, виокремлено суб'єктів їх застосування в діяльності поліції на різних етапах провадження, надано класифікацію хімічних пасток, зазначено вимоги, що висувають до такого виду виробів, зацентровано на перевагах перед іншими засобами документування крадіжок. Розглянуто дії працівників підрозділу карного розшуку під час виявлення крадіжок матеріальних цінностей, що готуються, а також дій дільничних офіцерів поліції (поліцейських офіцерів громад) із профілактики кримінальних правопорушень на об'єктах зберігання товарно-матері-

альних цінностей за допомогою хімічних пасток. Запропоновано послідовність установлення та процесуальний порядок оформлення результату спрацювання хімічної пастки на місці крадіжки, що зумовлює необхідність використання спеціальних знань. Наголошено, що для ефективного вирішення проблемних питань із документування крадіжок матеріальних цінностей слід розробити відомчий нормативно-правовий акт у вигляді інструкції з порядку застосування хімічних пасток відповідними працівниками поліції.

З огляду на те, що в реаліях сьогодення науковці і практики, активно працюючи над новими програмними рішеннями, розробляють інноваційні методики окремих криміналістичних досліджень, започатковують новітні технології, надані науково-методичні рекомендації становитимуть методологічне підґрунтя ефективного виявлення та профілактики крадіжок матеріальних цінностей.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Andersh, Y. F., Vorobiova, C. A., Kravchenko, M. V., Maksymenko, M. T., Mishchuk, R. S., & Fomenko, V. M. (1994). *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk naukovoï terminolohii. Suspilni nauky*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- [2] Artemenko, P. P. (2003). *Spetsialna tekhnika ta zasoby zviazku: posibnyk*. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy [in Ukrainian].
- [3] Artemenko, P. P., Zolotar, O. V., Palamarchuk, S. S., Melnykov, M. I., Kobets, M. V., Storozhev, S. V., & Yedneral, Yu. V. (2007). *Spetsialna tekhnika. Zahalna chastyna: posibnyk dlia slukhachiv zaочноï formy navchannia*. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
- [4] Babenko, A. M., & Paliy, M. V. (2023). Kradizhka ta shakhraistvo yak vydy koryslyvykh kryminalnykh pravoporushen proty vlasnosti: sotsialno-pravova ta viktymolohichna kharakterystyka [Theft and fraud as types of lucrative criminal offenses against property: socio-legal and victimology characteristics]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (1), 564–568 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/131>
- [5] Bernaz, V. D., Biriukov, V. V., & Volobuiev, A. F. (2011). *Kryminalistyka: pidruchnyk (za zah. red. A. F. Volobuieva)*. Kharkiv: Vydavnytstvo Kharkivskoho universytetu vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
- [6] Chainey, S. P., & Alonso Berbotto, A. (2021). A structured methodical process for populating a crime script of organized crime activity using OSINT. *Trends in Organized Crime*, 25(3), 272–300. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09428-9>
- [7] Correa, D. N., Zacca, J. J., Rocha, W. F. C., Borges, R., de Souza, W., Augusti, R., Eberlin, M. N., & Vendramini, P. H. (2016). Anti-theft device staining on banknotes detected by mass spectrometry imaging. *Forensic science international*, (260), 22–26. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2015.09.017>
- [8] Derzhavne pidpriemstvo «Ukrainskyi nauково-doslidnyi i navchalnyi tsentr problem standartyzatsii, sertyfikatsii ta yakosti» (DP «UkrNDNTs»). (2019). *Pihmenty, barvnyky ta napovniuvachi. Terminolohiia. Chastyna 2. Klasyfikatsiia barvnykh rechovyn za kolorystychnymy ta khimichnymy osoblyvostiamy (ISO 18451-2:2018, IDT) [Pigments, dyestuffs and extenders. Terminology. Part 2: Classification of colouring materials according to colouristic and chemical aspects (ISO 18451-2:2018, IDT)]*. DSTU ISO 18451-2:2019 [in Ukrainian]. https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=83101
- [9] Edneral, Iu. V., & Izotov, A. I. (1987). *Khimicheskie lovushki: posobie*. Kiev: RIO MVD USSR [in Russian].
- [10] *Ekspertyza spetsialnykh khimichnykh rechovyn*. (n.d.) [in Ukrainian]. https://ndekc-zakarpatya.org/photo/pages/files/8_14%20Doslidzhennia%20spetsialnykh%20khimichnykh%20rechovyn.pdf
- [11] Galikhanov, M., Lakbayev, K., Aituarova, A., & Rysmagambetova, G. (2024). Problems of crime prevention by operational-investigative units in Kazakhstan. *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series: Physics*, (55), 257–265. DOI: <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.25pf7>

- [12] Heichenko, V. V., Zaviriukhina, V. M., Zeleniuk, O. O., Kolomiets, V. H., Kratko, M. I., Telniuk-Adamchuk, V. V., & Khomenko, M. P. (1998). *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk naukovoï terminolohii. Matematyka. Fizyka. Tekhnika. Nauky pro Zemliu ta Kosmos*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- [13] Husiev, Yu. M. (2024). Slidova kartyna yak element kryminalistychnoi kharakterystyky kradizhky kulturnykh tsinnosti iz kulturoï sporudy [Trace picture as an element of the forensic characterization of the theft of cultural values from a religious building]. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*, 3(5), 1–9 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjpp.20240305.01>
- [14] Kobets, M. V., Zhukov, B. V., & Artemenko, P. P. (2013). Spetsialna tekhnika: osnovni poniattia, terminy ta vyznachennia: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Avanpost-Prym [in Ukrainian].
- [15] Kompliketova, T. O. (2024). Kradizhka yak vyd pravoporushennia proty vlasnosti: problemy kryminalno-pravovoï kharakterystyky [Theft as a type of property offense: problems of criminal law characterization]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, 81(2), 278–283 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.43>
- [16] Korovin, M. A. (2002). *Operativno-tekhnicheskie sredstva organov vnutrennikh del: uchebno-metodicheskoe posobie v 3 ch. (Ch. 2.)*. Lugansk: RIO LAVD [in Russian].
- [17] Laboratoriia prykladnoi khimii. (n.d.). *Khimichni pastky*. Kobra.com.ua [in Ukrainian]. <https://kobra.com.ua/catalog/ximicheskie-lovushki.html>
- [18] Lachacz, M. (2009). Forensic Marking Traps. *Internal Security*, 1(1), 95–101. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/forensic-marking-traps>
- [19] Mayer, J. (2021). Property Crimes. In *The Encyclopedia of Research Methods in Criminology and Criminal Justice* (pp. 657–662). Portico. DOI: <https://doi.org/10.1002/978111911931.ch125>
- [20] Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. (2015, Lystopad 03). *Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok zaluchennia pratsivnykiv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistsia podii: nakaz (No 1339)* [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>
- [21] Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. (2017, Sichen 31). *Pro zatverdzhennia polozhen pro Derzhavnyi naukovodoslidnyi ekspertno-kryminalistychnyi tsentr ta terytorialni naukovodoslidni ekspertno-kryminalistychni tsentry MVS: nakaz (No 77)* [in Ukrainian].
- [22] Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. (2017, Lypen 28). *Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii diialnosti dilnychnykh ofitseriv politsii ta politseiskykh ofitseriv hromad: nakaz (No 650)* [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>
- [23] Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. (2020, Veresen 21). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ekspertnokvalifikatsiinu komisiuu MVS ta poriadok provedennia atestatsii sudovykh ekspertiv Ekspertnoi sluzhby MVS: nakaz (No 675)* [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#top>
- [24] Natsionalna politsiia Ukrainy. (2015, Lystopad 14). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Departament karnoho rozshuku Natsionalnoï politsii Ukrainy: nakaz (No 90)* [in Ukrainian].
- [25] Nikitina-Dudikova, H. Yu., & Nikitina, A. A. (2024). Mozhlyvosti ekspertyzy spetsialnykh khimichnykh rehovyn pid chas rozsliduvannia koruptsiinykh kryminalnykh pravoporushen [Possibilities of examination of special chemical substances during the investigation of corruption criminal offense]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia*, (68), 115–118 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.68.23>
- [26] Ofis Heneralnoho prokurora. (n.d.). *Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia*. <https://gp.gov.ua> [in Ukrainian]. <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultaty-yikh-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
- [27] Panova, S. V. (2019). Poniattia kradizhky, poiednanoi z pronyknenniam u zhytlo, inshe prymishchennia chy skhovyshche [The concept of theft, coupled with the penetration of housing, other premises or storage]. *Pytannia borotby zi zlochynnistiu*, (37), 151–167 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-37-151>
- [28] Paramasivan, K., Subburaj, R., Jaiswal, S., & Sudarsanam, N. (2022). Empirical evidence of the impact of mobility on property crimes during the first two waves of the COVID-19 pandemic. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 373. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01393-0>
- [29] Reznichenko, H. S., & Matvienko, O. V. (2020). Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia kradizhkam: zahalnodержавnyi i rehionalnyi vymiry [Criminological characterization and prevention of theft: national and regional dimension]. *Yurydychnyi biuleten*, (17), 294–302 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.37>
- [30] Schmidt, E. M., Franco, M. F., Cuelbas, C. J., Zacca, J. J., de Carvalho Rocha, W. F., Borges, R., de Souza, W., Sawaya, A. C., Eberlin, M. N., & Correa, D. N. (2015). Characterization of anti-theft devices directly from the surface of banknotes via easy ambient sonic spray ionization mass spectrometry. *Science & justice: journal of the Forensic Science Society*, 55(5), 285–290. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2015.04.004>
- [31] Shepitko, V. Yu., Zhuravel, V. A., Konovalova, V. O., Shevchuk, V. M., Shepitko, M. V., Avdieieva, H. K., Aliksieichuk, V. I., Bilous, V. V., Bululukov, O. Yu., Demidova, Ye. Ye., Domashenko, O. M., Zatenatskyi, D. V., Funikova, O. V., & Yaremchuk, V. O. (2019). *Kryminalistyka: pidruchnyk u 2 t. (T. 1)*. (V. Yu. Shepitko, red.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

- [32] Sluzhba bezpeky Ukrainy. Tsentralne upravlinnia. (2014, Hruden 24). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro ekspertno-kvalifikatsiinu komisiu Sluzhby bezpeky Ukrainy ta atestatsiui sudovykh ekspertiv: nakaz* (No 855) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-15#Text>
- [33] Testa, A., Henson-Garcia, M., Jackson, D. B., Fu, K., Ganson, K. T., & Nagata, J. M. (2024). Material hardship and secure firearm storage: findings from the 2022 behavioral risk factor Surveillance System. *Injury epidemiology*, 11(1), 69. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40621-024-00549-7>
- [34] Vasser, S. P., Dudka, I. O., Yermolenko, V. I., Zerova, M. D., Ilchenko, A. Ya., & Usatenko, O. K. (1996). *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk naukovoï terminolohii. Biolohiia. Khimiia. Medytsyna*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- [35] Verkhovna Rada Ukrainy. (1992, Liutyi 18). *Pro operativno-rozshukovu diialnis [On Operative Investigation Activity]*: Zakon Ukrainy (No 2135-XII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#top>
- [36] Verkhovna Rada Ukrainy. (2001, Kviten 05). *Kryminalnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Code of Ukraine]*: Zakon Ukrainy (No 2341-III) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
- [37] Verkhovna Rada Ukrainy. (2012, Kviten 13). *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedural Code of Ukraine]*: Zakon Ukrainy (No 4651-VI) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
- [38] Verkhovnyi Sud Ukrainy. (2009, Lystopad 06). *Pro sudovu praktyku u spravakh pro zlochyyny proty vlasnosti: postanova Plenumu* (No 10) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>
- [39] Vidkryte aktsionerne tovarystvo «Spektr». (2000). *Barvnyky naturalni kharchovi. Tekhnichni umovy [Natural food colours. Specifications]*. (DSTU 3845-99) [in Ukrainian]. https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=92547
- [40] Zhang, Y., Cai, L., Song, G., & You, Y. (2024). Causal Effect of Small Businesses on Street Theft: Evidence from a Natural Experiment of the Beijing Cleanup Campaign. *Journal of Quantitative Criminology*, 40(4), 727–760. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10940-024-09586-3>

Список використаних джерел

- [1] Андерш Й. Ф., Воробйова С. А., Кравченко М. В., Максименко М. Т., Міщук Р. С., Фоменко В. М. Російсько-український словник наукової термінології. Суспільні науки. Київ : Наук. думка, 1994. 600 с.
- [2] Артеменко П. П. Спеціальна техніка та засоби зв'язку : посібник. Київ : Національна акад. внутр. справ України, 2003. 112 с.
- [3] Артеменко П. П., Золотар О. В., Паламарчук С. С., Мельников М. І., Кобець М. В., Сторожев С. В., Єднерал Ю. В. Спеціальна техніка. Загальна частина : посіб. для слухачів заоч. форми навч. Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. 188 с.
- [4] Бабенко А. М., Палій М. В. Крадіжка та шахрайство як види корисливих кримінальних правопорушень проти власності: соціально-правова та віктимологічна характеристика [Theft and fraud as types of lucrative criminal offenses against property: socio-legal and victimology characteristics]. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 564–568. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/131>
- [5] Берназ В. Д., Бірюков В. В., Волобуєв А. Ф. Криміналістика : підручник / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : Видавництво Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2011. 665 с.
- [6] Chainey S. P., Alonso Berbotto A. A structured methodical process for populating a crime script of organized crime activity using OSINT. *Trends in Organized Crime*. 2021. No 25(3). P. 272–300. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09428-9>
- [7] Correa D. N., Zacca J. J., Rocha W. F. C., Borges R., de Souza W., Augusti R., Eberlin M. N., Vendramini P. H. Anti-theft device staining on banknotes detected by mass spectrometry imaging. *Forensic science international*. 2016. No 260. P. 22–26. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2015.09.017>
- [8] ДСТУ ISO 18451-2:2019. Пігменти, барвники та наповнювачі. Термінологія. Частина 2. Класифікація барвних речовин за колористичними та хімічними особливостями (ISO 18451-2:2018, IDT). Чинний від 2019.07.01. Київ, 2019. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=83101
- [9] Єднерал Ю. В., Изотов А. И. Химические ловушки : пособие. Киев : РИО МВД УССР, 1987. 112 с.
- [10] Експертиза спеціальних хімічних речовин. [б.д.]. URL: https://ndekc-zakarpatya.org/photo/pages/files/8_14%20Дослідження%20спеціальних%20хімічних%20речовин.pdf
- [11] Galikhanov M., Lakbayev K., Aituarova A., Rysmagambetova G. Problems of crime prevention by operational-investigative units in Kazakhstan. *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series : Physics*. 2024. No 55. P. 257–265. DOI: <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.25pf7>
- [12] Гейченко В. В., Завірюхіна В. М., Зеленюк О. О., Коломієць В. Г., Кратко М. І., Тельнюк-Адамчук В. В., Хоменко М. П. Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос. Київ : Наук. думка, 1998. 892 с.
- [13] Гусев Ю. М. Слідова картина як елемент криміналістичної характеристики крадіжки культурних цінностей із культової споруди. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*. 2024. № 3(5). С. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjpp.20240305.01>

- [14] Кобець М. В., Жуков Б. В., Артеменко П. П. Спеціальна техніка: основні поняття, терміни та визначення : навч. посіб. Київ : Аванпост-Прим, 2013. 192 с.
- [15] Комплектова Т. О. Крадіжка як вид правопорушення проти власності: проблеми кримінально-правової характеристики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. № 81(2). С. 278–283.
DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.43>
- [16] Коровин М. А. Оперативно-технические средства органов внутренних дел : учебно-методическое пособие: в 3 ч. Луганск : РИО ЛАВД, 2002. Ч. 2. 184 с.
- [17] Лабораторія прикладної хімії. Хімічні пастки. *Kobra.com.ua*. [н.д.].
URL: <https://kobra.com.ua/catalog/ximicheskie-lovushki.html>
- [18] Lachacz M. Forensic Marking Traps. *Internal Security*. 2009. No 1(1). P. 95–101.
URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/forensic-marking-traps>
- [19] Mayer J. Property Crimes. *The Encyclopedia of Research Methods in Criminology and Criminal Justice*. 2021. P. 657–662. Portico.
DOI: <https://doi.org/10.1002/9781119111931.ch125>
- [20] Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ М-ва внутр. справ України від 03.11.2015 № 1339.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>
- [21] Про затвердження положень про Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр та територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри МВС : наказ М-ва внутр. справ України від 31.01.2017 № 77.
- [22] Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ М-ва внутр. справ України від 07.28.2017 № 650.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>
- [23] Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС : наказ М-ва внутр. справ України від 21.09. 2020 № 675.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#top>
- [24] Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України : наказ Нац. поліції України від 14.11.2015 № 90.
- [25] Нікітіна-Дудікова Г. Ю., Нікітіна А. А. Можливості експертизи спеціальних хімічних речовин під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2024. № 68. С. 115–118.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.68.23>
- [26] Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. [б.д.].
URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
- [27] Панова С. В. Поняття крадіжки, поєднаної з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. № 37. С. 151–167.
DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-37-151>
- [28] Paramasivan K., Subburaj R., Jaiswal S., Sudarsanam N. Empirical evidence of the impact of mobility on property crimes during the first two waves of the COVID-19 pandemic. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2022. No 9(1). P. 373.
DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01393-0>
- [29] Резніченко Г. С., Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний і регіональний виміри. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 17. С. 294–302.
DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.37>
- [30] Schmidt E. M., Franco M. F., Cuelbas C. J., Zacca J. J., de Carvalho Rocha W. F., Borges R., de Souza W., Sawaya A. C., Eberlin M. N., Correa D. N. Characterization of anti-theft devices directly from the surface of banknotes via easy ambient sonic spray ionization mass spectrometry. *Science & justice : journal of the Forensic Science Society*. 2015. No 55(5). P. 285–290.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2015.04.004>
- [31] Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Коновалова В. О., Шевчук В. М., Шепітько М. В., Авдєєва Г. К., Алексейчук В. І., Білоус В. В., Булукуков О. Ю., Демідова Є. Є., Домашенко О. М., Затенацький Д. В., Фунікова О. В., Яремчук В. О. Криміналістика : підручник : у 2 т. / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. Т. 14. 56 с.
- [32] Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційну комісію Служби безпеки України та атестацію судових експертів : наказ Центрального управління Служби безпеки України від 24.12.2014 № 855.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-15#Text>
- [33] Testa A., Henson-Garcia M., Jackson D. B., Fu K., Ganson K. T., Nagata J. M. Material hardship and secure firearm storage: findings from the 2022 behavioral risk factor Surveillance System. *Injury epidemiology*. 2024. No 11(1). P. 69.
DOI: <https://doi.org/10.1186/s40621-024-00549-7>
- [34] Вассер С. П., Дудка І. О., Єрмоленко В. І., Зерова М. Д., Ільченко А. Я., Усатенко О. К. Російсько-український словник наукової термінології. Біологія. Хімія. Медицина. Київ : Наук. думка, 1996. 660 с.
- [35] Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#top>

- [36] Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
- [37] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
- [38] Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>
- [39] ДСТУ 3845-99. Барвники натуральні харчові. Технічні умови. На заміну ОСТ 18-405-83; чинний від 2000.01.01. Київ, 2000. 35 с.
URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=92547
- [40] Zhang Y., Cai L., Song G., You Y. Causal Effect of Small Businesses on Street Theft: Evidence from a Natural Experiment of the Beijing Cleanup Campaign. *Journal of Quantitative Criminology*. 2024. No 40(4). P. 727–760.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s10940-024-09586-3>

Стаття надійшла до редакції 28.01.2025
Рецензовано 16.05.2025

M. Kobets,

*Cand. Sc. (Law), Senior Researcher,
Associate Professor of the Department
of Operational and Search Activities and National Security,
National Academy of Internal Affairs
1 Solomianska Sq., Kyiv, 03035, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2233-0946>
email: mv.kobets@ukr.net*

CHEMICAL TRAPS AS A MEANS OF DETECTION AND PREVENTION OF THEFT

Abstract. In the course of the research, the issues of documenting such a category of criminal offenses against property as thefts at storage facilities of commodity and material values using special chemicals were raised and theoretical and applied approaches to legal support for the actions of employees of criminal investigation units and police officers (community police officers) in detecting and preventing thefts of material values using chemical traps were highlighted, which determines the purpose of the article. The methodological basis of the research is general scientific and special methods, in particular dialectical, systemic analysis, synthesis, statistical, terminological, modeling, theoretical generalization. The scientific novelty of the obtained results lies in specifying the concept of a chemical trap. In addition, the sequence of actions of employees of criminal investigation units and police station officers (community police officers) for the detection and prevention of criminal offenses, such as theft, and the procedure for registering the result of the activation of a chemical trap at the scene of a criminal offense have been developed. The issue of the use of certain types of special chemicals in chemical traps and their further research has been highlighted. In order to effectively resolve problematic issues of documenting thefts of material values, it is proposed to develop a departmental regulatory act in the form of instructions on the procedure for using chemical traps by relevant police officers. The practical significance of the study lies in developing a sequence of application of a tool for documenting criminal offenses against property and the procedural procedure for registering the result of the activation of a chemical trap at the scene of a criminal offense.

Keywords: documentation of criminal offenses against property; special chemicals; dyes; means of blocking the storage facility for material values; operational-search activities.